

Культурологія

Завдання з культурології для студентів

груп 2М-996, 2М-997 , 2Р-1000.

Тема 1.Предмет культурології як науки про культуру.

Основні терміни : культура , культурологія ,цивілізація.

Основні поняття:

1. **Культурологія** – це система знань про закономірності й розвиток культури, засоби усвідомлення її суті.

К. – це комплексне гуманітарне дослідження явищ і законів культури.

К. – це молода соціогуманітарна інтегративна наука, яка народилася у полілозі філософії, історії, психології, мовознавства, етнографії, археології, мистецтвознавства, релігієзнавства, соціології, політології, естетики, антропології, демографії. К.– це наука, яка вивчає специфіку розвитку матеріальної та духовної культури цивілізацій, етносів, націй у конкретно-історичному періоді, їх взаємозв'язки та взаємовпливи. К. вивчає сутність і структуру культури, процес історичного розвитку світової та національних культур, цінності та досягнення людства в різних сферах економіки, політики, науки, релігійної , художньої, моральної діяльності, національні особливості культур народів світу, взаємодію культур.

Культу́ра ([лат.](#) Culture — «обробіток», «обробляти») — сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених [людством](#) протягом його [історії](#); історично набутий набір правил всередині [соціуму](#) для його збереження та [гармонізації](#).

Цивіліза́ція — людська [спільнота](#), яка впродовж певного періоду часу (процес зародження, розвиток, загибель чи перетворення цивілізації) має стійкі особливі риси в соціально-[політичній](#) організації, [економіці](#) та [культурі](#) ([науці](#), [технологіях](#), [мистецтві](#) тощо), спільні духовні цінності та [ідеали](#), [ментальність](#) ([світогляд](#)).

Структура К.- це комплекс наук про культуру : історія світової і вітчизняної культури, теорія культури, соціологія культури, прикладна культурологія.

МАТЕРІАЛ ЛЕКЦІЇ

1.1. Предмет і основні завдання культурології

1.2. 2.Походження і головні етапи розвитку культури.

- 1.3. Структура культурологічного знання
- 1.4. Категорії культурології
- 1. 5. Методи культурологічних досліджень
- 1.6. Основні концепції культурології

Предмет культурології складає вивчення змісту, структури, особливостей функціонування соціокультурного досвіду та всіх видів і форм цілеорієнтованої практики людини.

Серед **основних завдань культурології** можна виділити такі : · вивчення генези (появи), функціонування та розвитку культури, виявлення духу культури (ментальності), а також виявлення способів культурного успадкування;

на ґрунті пояснення та аналізу історико – культурного процесу, прогнозувати його та керувати ним у національному та світовому масштабах; ·

розкрити генетичний код культури, тобто базові структури, що відповідають за збереження та трансляцію соціо – культурного досвіду; ·

вивчення факторів, що здійснюють негативний вплив на генотип культури.

Серед важливих **проблем культурології** :

- дослідження феномена культури (поняття культури, її сутність, структура, функції), співвідношення таких понять і явищ як культура і та цивілізація, культура і природа, культура і суспільство, культура і особистість;

- культура та субкультура (аналіз того, що називають етнічною, народною, національною, елітарною, масовою культурами, а також культуру побуту, спілкування, господарювання, виховання, освіти);

- генеза та динаміка культури (дослідження походження культури, її еволюції, шляхів і засобів поширення, причин розквіту, занепаду та загибелі різних культур);

- вивчення культур і цивілізацій (грецької, китайської та ін.);

-типологія культур (тобто спроба знайти загальне . специфічне й особливе в різних культурах, їх підсистемах і окремих елементах);

-проблеми збереження та виживання загальнолюдської культури.

Функції культурології:

- дослідницька,

- інваріантно-прогностична,
- програмно-орієнтовна

Практичні завдання, які стоять перед наукою: забезпечити людині засобами культурології комфортне співіснування у складному світі, прогнозувати, регулювати культурні процеси у світі, усунути антагонізм між народами та культурами. Культура стала фактором об'єднання суспільства, формування національної свідомості. XXI ст. – століття гуманітарної культури. К. сприяє переборенню негативних тенденцій, залученню людини до цінностей нац. і світової культури, створенню атмосфери довіри, толерантності, духовного здоров'я. Гуманітарна освіта повинна перебороти примітивний прагматизм, зняти психологічну напругу, емоційні перевантаження, сприяти відновленню душевної рівноваги і здоров'я, підвищувати творчий потенціал і життєстійкість особистості.

Глибокі культурологічні знання розвивають абстрактне мислення, дозволяють звести розрізнені явища різних наук в єдину систему, побачити в них мистецтво гармонії світу, зробити прогнози на майбутнє та нові відкриття.

ЗАКРІПЛЕННЯ ГОЛОВНОГО

- Що є предметом культурології?
- Назвіть основні функції культури.
- Розкрийте основні проблеми культурології .
- Дайте визначення , що називається культурою.

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Тести до тем 1

1. Виберіть правильну відповідь. Первісне значення терміну культура:
а) виховання; б) обробіток землі; в) освіта; г) мистецтво
2. Розкрийте поняття матеріальна культура _____

3. Розкрийте поняття духовна культура _____

4. Виберіть правильну відповідь.

Культурологія - це наука про:

а) суспільство; б) культуру; в) філософію; г) історію

5. Назвіть передумови виникнення культури _____

6. Установіть послідовність періодів:

А) Мідний ____

Б) Кам'яний ____

В) Залізний ____

Г) Бронзовий ____

7. Розкрийте поняття:

а. Анімізм

б. Тотемізм

в. Фетишизм

8. Археологічна культура – це група пам'яток розташованих на певній території, які відносяться до одного часу і мають спільні ознаки

а) так;

б) ні

9. Виберіть правильну відповідь.

Хто першим використав термін цивілізація в літературі?

а) Гомер; б) Тацит; в) Цицерон; г) Кант

10. Назвіть ознаки цивілізації _____

11. Культура — це:

- а) система життєвих орієнтацій суб'єкта, що реалізується у засобах та результатах його діяльності;
- б) синонім поняття «цивілізація»;
- в) рівень матеріально-технічного розвитку суспільства;
- г) історичний етап розвитку суспільства;
- г) вміння людини правильно поводити себе у товаристві.

12. Де вперше зустрічається термін «культура»?

- а) у творах римського оратора Цицерона;
- б) у творах Конфуція;
- в) у творах французьких просвітників;
- г) у творах К. Маркса й Ф. Енгельса;
- г) у творах Т. Шевченка.

Тема 2 . Культура Стародавнього Сходу.

Основні терміни : Єгиптологія , жрець , ієрогліф, клинопис , манускрипт, папірус

Основні поняття :

Атон - в давньоєгипетській міфології - Бог Сонця. Зображається у вигляді сонячного диска.

Вавилон - столиця стародавньої Вавилонії; руїни Вавилону лежать на лівому березі Євфрату, приблизно 120 км на південь від сучасного Багдаду. Вавилонці називали його «Бабілі» - «Ворота божі».

«Висячі сади Семіраміди» - оперті на стовпи платформи терас, на яких у насипному ґрунті росли екзотичні дерева та кущі.

Гільгамеш - міфічний цар міста Урука, герой давньовавилонського епосу. Був на дві третини богом, а на одну третину - людиною; вчинив багато героїчних подвигів, прагнучи досягти безсмертя.

Голіаф - за біблійною легендою, велетень-силач; загинув у двобої з юним пастухом Давидом, який згодом став іудейським царем.

Дхарма - одне з центральних понять індуїзму, яке означає пануючий над світом вічний моральний закон.

Єгиптологія - наука про історію та культуру Стародавнього Єгипту. Поділяється на три основні галузі (з численними відгалуженнями): єгипетська археологія, єгипетська філологія та література, єгипетська історія.

Жрець - особа, що займалася відправленням релігійних обрядів у язичників. Жрець здійснював жертвоприношення божеству, слідкував за вшануванням богів, доглядав за статуями богів і за священними тваринами, молився їм і приносив жертви, приймав дари від віруючих. Найбільшого розвитку жрецтво досягло в Єгипті, Індії, Іудеї. Жерці звільнялися від будь-яких податків.

Зиккурат - висока ступінчаста храмова вежа зі святинями-алтарями.

Ієрогліф - фігурний знак ідеографічного письма. При такому принципі письма використовуються не букви, які відповідають звукам, а малюнки чи особливі знаки, що відповідають цілим словам або частинам слова (у давньоєгипетській, китайській, японській та інших мовах). Ієрогліфи почали використовуватися з IV тис. до н.е. Ієрогліфічними написами прикрашали стіни храмів, будівель, гробниць, пам'ятників.

Іригація - штучне зрошення землі за допомогою спеціальних пристроїв.

Ісіда - в давньоєгипетській міфології дружина Осіріса, богиня родючості, води, вітру, чарівництва, мореплавання, охоронниця померлих.

Клинопис (клинописне письмо) - тип письма. Знаки в клинописі мали клиноподібну форму, вичавлювали їх на сирій глині прямокутною паличкою. Цей тип письма застосовували в Передній Азії з кінця IV до кінця I тис. до н.е. Клинопис виник у Шумері на основі шумерського ієрогліфічного письма. Пізніше його запозичили асирійці, вавилоняни, урартці, хетти, перси та ін. Вперше розшифрував клинопис (перський) у 1820 р. Ф.Гроте-фенд. Різні види клинопису дешифровано в XIX-XX ст. Знаки клинопису відображають і цілі поняття, і окремі звуки.

Манускрипт - давній рукопис (на папірусі, пергаменті, папері).

Нефертіті - давньоєгипетська цариця, дружина фараона Аменхотепа (Ехнатона).

Нірвана - центральне поняття джайнізму і буддизму, яке означає вищий стан, мету людських прагнень.

Осіріс - в давньоєгипетській міфології бог помираючої та воскресаючої природи, покровитель і суддя мертвих.

Папірус - багаторічна трав'яниста рослина родини осокових. Батьківщина папірусу - тропічна Африка; у стародавніх єгиптян - сувій із склеєних стрічок, вирізаних із стеблин папірусу, попередник паперу; стародавній рукопис, написаний на матеріалі з папірусу. Крім того, з папірусу виготовляли одяг, циновки тощо.

Пергамент - спеціально оброблена шкіра молодих тварин, що до винайдення паперу використовувалася як матеріал для письма, документ, написаний на такому матеріалі.

Піраміда - гробниця єгипетських фараонів у вигляді величезної кам'яної архітектурної споруди з чотирикутною основою та трикутними боковими гранями із спільною вершиною.

Санскрит (буквально - очищений, оброблений) - одна з головних давньоіндійських мов. Відрізнялась суворо нормалізованою та уніфікованою граматиною. Вчений брахман (жрець) Паніні, який жив у V-VI ст. до н.е., створив першу в Індії нормативну граматику санскриту. Санскритом написані визначні літературні та релігійні пам'ятки: «Веди» і епос «Махабхарата».

Семіти - група народів, батьківщиною яких, напевно, був теперішній Арабський півострів. Семітська культура - одна з найдавніших розвинутих культур людства, а семітське письмо (фінікійське) лягло в основу грецького алфавіту, з якого розвинулись латинський алфавіт і кирилиця (слов'янська азбука).

Сфінкс - у Давньому Єгипті кам'яна фігура лежачого лева з головою людини, що уособлювала владу фараона.

Східна культура - тип суспільних систем, в яких переважає установка на злиття людини з природою, відмова від активного втручання в процеси оточуючого світу і робиться акцент на особистісне самоудосконалення, формування ціннісної свідомості.

Уеєй - недіяння. Основний спосіб досягнення Дао. Недіяння означає невтручання в природні процеси, принцип ненанесення шкоди природі; це дія, погоджена із законами світобудови.

Упанішади (санскр. - таємне знання) - пам'ятники давньоіндійської літератури, зібрання 108 філософських творів, релігійно-філософські коментарі до «Вед», що утворюють заключну частину ведичної літератури - веданту («кінець Вед»). Упанішади є основою всіх ортодоксальних (які приймають авторитет Вед) релігійно-філософських систем Індії.

Фенікс - у міфології стародавніх народів (єгиптян, фінікійців) - чарівний, казковий птах, який, проживши кілька сот років, спалював себе, а потім знову воскресав, поставав з попелу молодим і оновленим; символ вічного оновлення, відродження, невмирущості, безсмертя.

МАТЕРІАЛ ЛЕКЦІЇ

1. Особливості культурної еволюції Стародавнього Сходу.
2. Культура Месопотамії.
3. Культура Стародавнього Єгипту.
4. Своєрідність культурної старовини Індії та Китаю

ЗАКРІПЛЕННЯ ГОЛОВНОГО

1. Які хронологічні рамки історії Стародавнього Сходу ?
2. Що означає слово «Межиріччя» ?
3. Назвіть найвидатніші винаходи жителів Месопотамії .
4. Які закони належать 6 царю Вавилону Хаммурапі ?
5. Які досягнення належать давнім єгиптянам ?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Тести до теми 2

1. Колискою світового театрального мистецтва вважається:
 - а) Стародавній Єгипет;
 - б) Стародавня Греція;
 - в) Стародавня Індія;
 - г) Стародавній Рим.
2. Давньоримська монументальна будівля для публічних видовищ:
 - а) акрополь;
 - б) «Кабукідза» будинок театру;

- в) Ківа;
 - г) амфітеатр.
3. «Іліада» і «Одіссея» Гомера та «Теогонія» й «Роботи і дні» Гесіода відносять до:
- а) байок;
 - б) лірики;
 - в) епічних поем;
 - г) драматургії.
4. Хто входив до пантеону богів єгипетської міфології?
- а) Зевс, Діонісій, Гільгамеш, Ен-Ліль;
 - б) Хаммурапі, Нерон, Калігула;
 - в) Посейдон, Марс, Квазіmodo;
 - г) Меркурій, Нептун, Арес;
 - г) Осіріс, Ізіда, Амон, Атон.
5. Найдовша оборонна споруда у світі:
- а) Адріанів вал;
 - б) Берлінська стіна;
 - в) Велика Китайська стіна;
 - г) Змієві вали.
6. Про єгипетські культу не розповідають:
- а) «Тексти пірамід»;
 - б) Коран;
 - в) «Тексти саркофагів»;
 - г) «Книга мертвих».
7. Найстарішим родом художньої літератури вважається;
- а) епос;
 - б) лірика;
 - в) драма.
8. Назвати систему письма стародавніх єгиптян:
- а) складова;
 - б) алфавітна;
 - в) словесно-складова;
 - г) ієрогліфічна.

9. Ідеал людини в культурі Стародавнього Сходу:

- а) універсал;
- б) мислитель;
- в) страстотерпець;
- г) раб і герой.

10. Храм у Месопотамії називався

а) пагода; б) зіккурат; в) ступа; г) мечеть

13. На Давньому Сході було розповсюджене іригаційне землеробство

а) так; б) ні

161 Установіть відповідність:

1. Єгипет	клинопис
2. Китай	санскрит
3. Індія	піктографія
4. Месопотамія	ієрогліфи

12. Який винахід не є китайським

а) шовк; б) шахи; в) порох; г) порцеляна

Тема 3. Культура епохи античності

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ : античність , поліс

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ:

Античність (від лат. antiquus – стародавній) – у широкому розумінні слова – стародавня епоха, у вузькому та найбільш уживаному значенні – це історія і культура Стародавньої Греції і Стародавнього Риму – від виникнення перших давньогрецьких держав (кінець III-II тисячоліття до н.е.) і до падіння Західної Римської імперії та завоювання Риму варварськими племенами (V ст. н.е.).

· **поліс** – головна структуроутворююча ланка античного суспільства, місто-державна, що об'єднувало місто і навколишні землі з селами, самостійна політична, господарська культурна одиниця, об'єднання вільних громадян. З VI ст. до н.е. у більшості полісів встановилась демократична форма правління;

МАТЕРІАЛ ЛЕКЦІЇ

1. Особливості становлення античної культури.
2. Особливості культури Давньої Греції.
3. Культура елліністичної епохи.
4. Культура Давнього Риму.
5. Античне мистецтво.

ЗАКРІПЛЕННЯ ГОЛОВНОГО

1. Поясніть значення терміну “античність”.
2. Яке значення мали міфи для розвитку античної культури?
3. Що означала поява філософії у духовному житті елінів?
4. Що нового дав Рим античній культурі?
5. Перерахуйте основні етапи розвитку античної культури.
6. Які видатні твори давньогрецької та давньоримської літератури і мистецтва увійшли до скарбниці світової художньої культури?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ до Т.3

1. Приміщення для масових видовищ, що будувалися у Стародавньому Римі:
 - а) Колізей;
 - б) арена;
 - в) амфітеатр;
 - г) акрополь.
2. Основоположником трагедійної драматургії є:
 - а) Гомер;
 - б) Еврипід;
 - в) Софокл;
 - г) Есхіл.
3. Найстарішим родом художньої літератури вважається;
 - а) епос;
 - б) лірика;
 - в) драма.
4. Велика грецька література починається з творів Гомера:
 - а) «Іліада»;
 - б) «Орестея»;
 - в) «Одіссея»;
 - г) «Теогонія».
5. Гесіод написав твори:
 - а) «Телефонія»;
 - б) «Труди і дні»;

- в) «Теогонія»;
 - г) «Ефіопіда».
6. Назвати систему письма стародавніх єгиптян:
- а) складова;
 - б) алфавітна;
 - в) словесно-складова;
 - г) ієрогліфічна.
7. Де народилась архаїчна скульптура?
- а) у Греції;
 - б) у Римі;
 - в) в Єгипті;
 - г) у Візантії.
8. Найвидатніший скульптор класичної Греції:
- а) Лісіпп Третій;
 - б) Пракситель;
 - в) Фідій;
 - г) Мірон.
9. Грецька скульптура виразила:
- а) досконалість пластики;
 - б) велич людського розуму;
 - в) силу краси;
 - г) мужність греків.
10. Шедеврами елліністичної скульптури є твори:
- а) Афродіта (Венера) Мілоська;
 - б) Ніка Самофракійська;
 - в) «Лаокоон»;
 - г) Колос Родоський.
11. Мистецтво — це:
- а) здатність людини на великі звершення,
 - б) здатність людини влаштувати своє життя;
 - в) можливість змінити все на краще;
 - г) здатність людини показати себе кращою, ніж вона є в дійсності;
 - г) естетичне освоєння світу в процесі художньої творчості.
12. Яке з наведених визначень поняття «міф» є правильним?
- а) міф — це сприйняття світу, всесвіту доісторичними людьми;
 - б) міф — це вигадка неосвіченої, забобонної людини;
 - в) міф — теорія про походження людини;
 - г) міф — це архаїчна розповідь про богів і героїв;
 - г) міф — це загальна концепція про походження світу.

